

Terezínská iniciativa 126

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

květen 2025

**Letošní Terezínské tryzny
na Národním hřbitově v Terezíně se zúčastnil
i prezident České republiky Petr Pavel**

Foto: Dominik Faustus

Památník Terezín si připomíná 80. výročí osvobození

Stanislav Lada, Památník Terezín

Terezín – Rok 2025 je pro Památník Terezín výjimečný. Spolu s celou naší zemí si připomíná 80 let od konce druhé světové války a osvobození od nacistické nadvlády. U této příležitosti si připravil pro veřejnost sérii speciálních akcí a výstav, které budou probíhat od května do září a nabídnou veřejnosti jedinečný pohled na události roku 1945 a let následujících.

Památník Terezín

V nadcházejících květnových dnech roku 1945 skončilo po šesti letech teroru, strachu a nejistoty období nacistické okupace. Ve společnosti zavládlo nadšení, ale co znamenal tento den pro jednotlivce, kteří tou dobou stáli stranou oslav – často tiší, vyčerpaní a bez iluzí? Pro mnoho z nich nebyl květen 1945 koncem temnoty, ale začátkem něčeho nového a často velmi složitého. Osvobozením pro ně nic nekončilo.

Lidé se vraceli z koncentračních táborů, z nucených prací, z ilegality, z fronty s podlomeným zdravím – nebo se nevraceli vůbec. Místo klidu přišla nejistota, jak začít znovu. Místo rodiny jen jména na seznamech nezvěstných. Děti, které se vrátily z transportů samy, si nesly jizvy, které nikdo neviděl, ale které formovaly jejich životy.

Historie si někdy žádá jednoduché příběhy – zlo bylo poraženo, pravda zvítězila. Ale skutečný život je mnohem složitější.

Hlavními tématy letošních připomínek výročí tedy budou události konce války, které byly v Terezíně ve znamení České pomocné akce a boje s tyfovou nákazou a osudy přeživších po jejich osvobození Rudou armádou. Ale vezmeme to popořadě.

Noční cesta osvobozením: Na hranici světla?

Jedním z vrcholů připomínkových akcí byl ve dnech 2. – 4. května noční audiovizuální příběh osvobození pod názvem *Na hranici světla?*, který Památník Terezín připravil ve spolupráci s Pamětí národa. Ve vybraných prostorách bývalé policejní věznice v Malé pevnosti ožily v rámci světelných instalací autentické vzpomínky pamětníků, jejichž prostřednictvím jsme chtěli vyprávět příběh osvobození Terezína a často složité osudy jeho přeživších.

(Více na straně 19.)

Ústřední vzpomínková akce Terezínská tryzna a filmová projekce

Dne 18. května proběhla tradiční ústřední vzpomínková akce Památníku Terezín, které se zúčastnil i prezident České republiky Petr Pavel. Po jejím skončení se v Malé pevnosti uskutečnil koncert akademiků světoznámé Vídeňské filharmonie. O několik dní později, 27. května, uvedl Památník Terezín film *Jsi krásná*, dokumentující osudy studentek pražské zdravotní školy, jež v květnu 1945 pomáhaly přeživším vězňům bojujícím s tyfovou nákazou.

(Více na stranách 12-15.)

Brundibár a divadelní projekt Cesta

Hudebně-divadelní program přinese 15. června slavnostní představení slavné dětské opery *Brundibár* v podání Dismanova rozhlasového dětského souboru, které doprovodí tematická debata moderovaná Liborem Boučkem, který v tomto významném díle v rámci Dismanova souboru sám účinkoval. Závěr připomínkových akcí nabídne 21. září velkolepý divadelní projekt *Cesta*, jenž odehraje na čtyřech různých scénách v Terezíně Divadlo F. X. Šaldy z Liberce.

Výstavy a další doprovodné programy

Od května do září budou pro návštěvníky zdarma k dispozici pamětní noviny s medailonky pamětníků a přeživších vězňů. Zároveň 7. června nabídneme veřejnosti komentovanou prohlídku Terezína zaměřenou na jeho osvobození. Výstavní program zahrnuje speciální expozici v Malé pevnosti od května do září a od září do konce listopadu připomeneme významného humanistu Přemysla Pittera, jehož poválečná pomoc dětem zanechala nesmazatelnou stopu v českých dějinách.

Všechny podrobnosti k programu najdete na webových stránkách:
<https://www.pamatnik-terezin.cz/vyroci>.

Hlavními mediálními partnery akcí jsou Česká televize a Český rozhlas Radiožurnál.

80 let od konce války. Vzpomínáme společně.

Blíží se výročí konce 2. světové války, epochy, kdy Evropu zaplavila nenávistná ideologie nacismu přinášející milionům lidí utrpení, holocaust a vyvražďování obyvatel především ze střední a východní Evropy. Následně se právě tímto regionem přelila vlna dalšího násilí a vyhánění.

V této temné chvíli evropské civilizace se ale začal rodit i silný hodnotový konsensus pod heslem „Už nikdy více!“. Odmítání útočné války, silné transatlantické spojení, evropská integrace, důraz na ochranu svobody a demokracie nebo nedotknutelnost lidské důstojnosti zakotvená v prvním článku německé ústavy, to vše má kořeny sahající do květnových dnů roku 1945, to vše Čechy a Němce obklopovalo poslední tři desetiletí, to vše je dnes zpochybňováno víc než kdy jindy.

I proto jsme se letos zaměřili na to, Jak se řekne „Never again“ dnes?, a věnovali této otázce naše téma roku. K hledání aktuální odpovědi se Češi a Němci nenechali příliš pobízet, inspirovali jsme tak už víc než 90 akcí. Kalendář všech projektů je na našem webu a budeme ho doplňovat v průběhu celého roku.

Z maximy „Už nikdy více!“ vychází i poslání samotného Česko-německého fondu budoucnosti, jenž na přelomu tisíciletí odškodnil desítky tisíc žijících obětí nacismu a nucených prací a trvale pečuje o jejich odkaz. Letošnímu tématu roku věnujeme mimořádnou pozornost, spolu s našimi českými a německými partnery chystáme řadu akcí k 80. výročí konce války nebo se jich aktivně účastníme. Výběr některých z nich posíláme a budeme se těšit na setkání s vámi!

Videosoutěž „Never again!“ pro české a německé studenty. Do uzávěrky minulý týden se sešlo víc než osmdesát video-příspěvků! Žáci a studenti v nich během minuty až dvou sdílejí, jak dnes vnímají zkušenost z poslední světové války a co z ní pramení pro svět, v němž chtějí v budoucnu žít. Kreativita a pestrost přístupů, s jakými k tématu přistupovali, byla ohromující. Celá soutěž je pro nás skvělá zkušenost a moc rádi se na ní podílíme společně s českým a německým velvyslanectvím, neziskovou organizací Post Bellum a Evropskou akademií Berlín, která se ujala její koordinace. Vítězové budou vyhlášeni již brzy!

24.–27. dubna se utkají mladí fotbalisté z celé Evropy na turnaji Fotbal bez hranic, a navíc poznají společnou historii. I tento projekt se váže k Tématu roku 2025 a už počtvrté ho pořádá Česko-německá fotbalová škola v ostravsko-beskydském regionu. Po společných zápasech čeká mladé sportovce cesta za poznáním, nejdřív ale jednotlivé týmy představí výsledky pátrání po stopách války a holocaustu ve svém městě nebo vlastní rodině. Společně se vypraví do Památníku Osvětim, kde zapálí symbolickou svíčku za oběti. Spojení sportu, historie a paměťové kultury dokázalo oslovit mladé lidi natolik, že se z česko-německého setkávání stává projekt mezinárodní.

19. května zazní Slavnostní koncert pro pamětníky nacistického pronásledování. Přeživší holocaust a nacistické perzekuce, nuceně nasazení, účastníci odboje proti hitlerovskému režimu, těm všem válka poznamenala životy. Péče o ně, odškodnění a narovnání křivd po roce 1989 stály u zrodu nových česko-německých vztahů a Fondu budoucnosti. V sídle německé ambasády v Praze bude všem pamětníkům nacistického pronásledování věnován koncert „Lebensmelodien“: Harmonie dějin, který jsme připravili společně s českým a německým velvyslanectvím, Nadačním fondem obětí holocaustu a organizací Živá paměť.

29. května startuje česko-německý festival Meeting Brno. Konec války znamenal nucené vysídlení sudetských Němců z Čech a Moravy. Vyhnání německých obyvatel Brna 20 let připomíná **Pout' smíření. V sobotu 31. května** se Češi a Němci společně a symbolicky v opačném směru vydají na stejnou cestu, po které muselo na 30 tisíc Brňanů opustit své město. Každoročně na tuto událost přijíždí kolem 150 Němců, jejichž rodiny měly v tomto regionu kořeny, a tentokrát je doprovází studenti. Navíc letos se bývalí a současní obyvatelé sejdou na akci Brno u jednoho stolu na Mendlově náměstí.

V neděli 1. června společný program završí pietní setkání u Kaunicových kolejí, na místě, kde byly za okupace vězněny tisíce odpůrců nacismu a stovky odbojářů zabity. Češi a Němci společně tam uctí památku obětí z let 1939–1945. Celý vzpomínkový víkend odráží skvělou spolupráci nejen mezi současnými a bývalými obyvateli Brna, ale zároveň i mezi brněnskou občanskou společností a politickou reprezentací města. Velmi si toho vážíme a těšíme se na setkání v Brně!

Od 14. do 18. července pořádá Memory Studies Association Mezinárodní konferenci v Praze. Skvělá příležitost představit výsledky našeho tříletého mimořádného programu na podporu českých a německých paměťových iniciativ! Program byl vyhlášen v roce 2022 u příležitosti 25. výročí podpisu Česko-německé deklarace a zúčastnilo se ho 11 organizací pečujících o paměťovou krajinu v Česku i Německu. A pokud se budete chtít blíže seznámit s tím, kam se za uplynulé tři roky posunuly, přijďte 16. července na naši konferenční special session!

Těšíme se na setkání s Vámi na některé z těchto akcí v pamětním roce plném vzpomínek.

*Srdečně zdraví
tým Fondu budoucnosti,
duben 2025*

Jom ha-Šoa ve ha-gvura – Den šoa a hrdinství – 24. dubna 2025

Jom ha-Šoa ve Vysoké synagoze v Maiselově ulici v Praze

Text i foto: Michal Stránský

Ve Vysoké synagoze v Maiselově ulici v Praze proběhlo čtení jmen obětí šoa. Pietní dopoledne zahájila úvodním slovem Helen Epstein a hned potom zapálil Pavel Král, předseda Židovské obce v Praze, šest svíček za šest milionů židovských obětí.

Jména pak střídavě četli Eliana Vondráčková, Tomáš Karger, David Kraus a Milena Krupičková. Čtení jmen ukončila Iris Malka, konzulka Velvyslanectví Státu Izrael.

O hudební zážitek přítomných se zasloužily Pavla Jahodová-Vondráčková, která zahrála na harfu, Eliana Vondráčková na klarinet a zpěvem obohatila hudební vystoupení zpěvačka Petra Ernyei.

Důstojnou dopolední hodinu uzavřel modlitbou zemský rabín Karol Efraim Sidon.

Pavel Král

Daniela a Josef Viktorjenikovi

Eliana Vondráčková

Pavlína Šulcová

T. Karger, D. Kraus a M. Krupičková

Milena Krupičková

Petra Ernyei

Pavla Jahodová-Vondráčková s dcerou Elianou

Iris Malka

Karol E. Sidon

Eliana Vondráčková

Jom ha-Šoa v Terezíně

Stanislav Lada, foto Dominik Faustus – Památník Terezín

Ve čtvrtek 24. dubna se v prostoru půdního divadla Muzea umění v bývalých Magdeburských kasárnách v Terezíně konal již 35. ročník veřejného čtení jmen obětí holocaustu Jom ha-Šoa, pořádaný Památníkem Terezín a Federací židovských obcí v ČR.

Letošní stovka jmen obětí holocaustu z terezínského ghetta pocházela z transportu AAP, který přijel do Terezína 9. července 1942.

V rámci doprovodného programu pozval Památník Terezín divadelní soubor Divadla MA z Prahy, který představil svou hru pod názvem „Gramofon“ inspirovanou pravdivým vztahem vězeňkyně (Heleny Citrónové) a dozorce koncentračního tábora. Autory představení inspirovaly myšlenky známého psychiatra a zakladatele existenciální analýzy Viktora Emila Frankla, který sám přežil několik koncentračních táborů včetně Terezína a Osvětimi a který hovořil o potřebě mít pro přežití „pro co žít“. Sám Frankl si ve chvíli největšího zoufalství v koncentračním táboře představoval, jak přednáší vše, co zažíval a pozoroval, svým studentům. Právě tak v představení Gramofon hlavní ženská postava ve chvílích největšího strádání utíká v myšlenkách do svého světa a představuje si, jak svému dítěti, se kterým se musela rozloučit, vypráví pohádku. „Džungle“ koncentračního tábora se v pohádce mění v džungli roztomilých zvířátek, která se chovají lidsky.

Program čtení zahájil ředitel Památníku Terezín Jan Roubínek, samotného čtení stovky jmen obětí se vedle zástupců terezínského Památníku ujal také např. starosta města Terezín René Tomášek, ředitelka sdružení Terezín – město změny Vendula Bláhová, vybraní herci Divadla MA či studenti Střední školy obchodu a služeb z Teplic, kteří se čtení také zúčastnili. Po přečtení jmen přednesl modlitbu za mrtvé vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon.

Akce proběhla opět za velkého zájmu veřejnosti i médií.

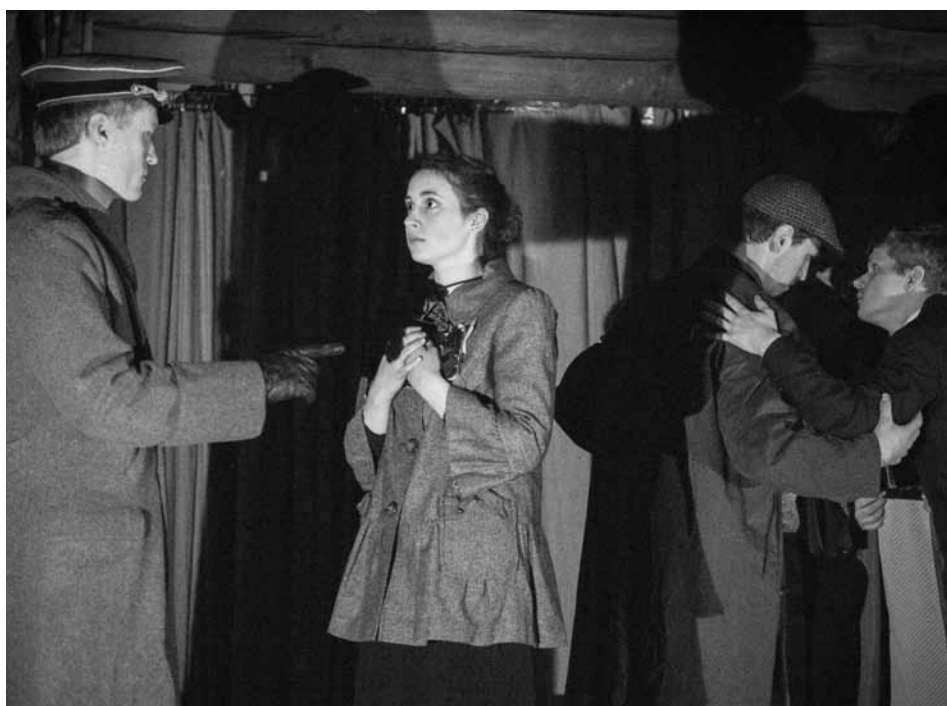

Jan Roubínek

René Tomášek

Z divadelního představení

Z divadelního představení

Z divadelního představení

Karol E. Sidon

Z divadelního představení

Jom ha-Šoa ve znamení výročí

Tomáš Kraus

Je tomu již 35 let, kdy se bývalí vězňové Terezína a dalších nacistických koncentračních táborů rozhodli, že založí vlastní organizaci. Zvolili pro ni název Terezínská iniciativa. O tři roky později vznikla Nadace Terezínské iniciativy, a ta se pak transformovala v dnešní Institut TI.

Hlavním posláním vždy bylo, vedle historického bádání, připomínat památku obětí nacistické genocidy Židů ve veřejném prostoru, ať už publikační činností, či společenskými a politickými akcemi. Jedním z nejvýraznějších projektů se stal Jom ha-Šoa, Den památky obětí šoa a hrdinství. Na veřejných prostranstvích v celé České republice si jej letos připomnělo 38 měst, přičemž letošní ročník byl jubilejní, již dvacátý.

Institut Terezínské iniciativy si za tu dobu vytvořil síť partnerských institucí, které se vždy ujímají organizace veřejného čtení jmen. Památka obětí šoa se takto připomíná po celé Evropě, ale nikde takto celoplošně a nikde s takovým zájmem veřejnosti. A je tu ještě jedno české specifikum. Přesto, že se jedná o pietu, připomínající utrpení a hrdinství Židů za 2. světové války, u nás si připomínáme i další oběti nacistického běsnění. Jakkoli vznikl tento formát z neznalosti předchozího vedení ITI, současné vedení se rozhodlo jej v přiměřené formě zachovat.

24. dubna se proto na našich náměstích shromáždilo mnoho lidí, kteří přišli památku umučených, ale i těch, kteří se postavili na odpor, uctít. V Praze na Mariánském náměstí zahájil tříhodinový maraton primátor hlavního města prof. Bohuslav Svoboda, zúčastnili se další představitelé města, několik velvyslankyň a velvyslanců a zástupců diplomatického sboru a mnoho dalších.

Zde je úryvek z úvodního projevu Tomáše Krause, ředitele ITI:

... dnešního dne bychom se měli zastavit a se vši úctou a pietou vzpomenout na historické události, které se nás osobně možná nedotkly, ale předznamenaly vše to, čím my dnes žijeme. V Izraeli se tak děje. V tento den vždy v 10 hodin dopoledne zazní v celé zemi sirény a veškeré dění, včetně automobilového provozu, se zastaví. Zastaví se i doprava na dálnicích a lidé – kteří jako vždy někam spěchají – vystoupí z aut, aby na dvě minuty uctili oběti holocaustu a hrdinné bojovníky, kteří se postavili nacistickému zlu téměř s holýma rukama, jako ve Varšavském ghettu onoho 19. dubna 1943. Právě podle tohoto data – v závislosti na židovském kalendáři – se řídí i datum dnešní vzpomínkové akce na celém světě.

Není náhodou, že jsme zmínili Izrael. Bohužel tam zní sirény při úplně jiných příležitostech, které nemají s pietou vůbec nic společného. Země je po brutálním pogromu ze 7. října 2023 stále vystavena raketovým útokům, přicházejícím ze severu i z jihu a zároveň čelí nebyvalému mezinárodnímu tlaku, který jako by zaměřoval příčiny a následky.

A tady se rozevírají příslověčné nůžky. My si dnes, spolu s celým světem, připomínáme jména zavražděných během nacistického běsnění, jenomže na stejných veřejných prostranstvích v Evropě a Americe občas vlají vlajky, reprezentující skupinu lidí, která se nyní pokouší o to samé, o co usilovali nacisté před osmdesáti lety, totiž zničit židovské obyvatelstvo. Terčem jejich

nenávisti tentokrát nejsou naši rodiče, prarodiče, sousedé či známí, nýbrž celý židovský stát, s jehož existencí se nikdy neshodli. Proto si musíme právě dnes uvědomit, že mnozí z těch, na které nyní s velkou pietou vzpomínáme, se upínali právě k vizi založení vlastního židovského státu, který by nikdy nedovolil to, čím museli oni projít a jednou provždy by zastavil staletou nenávist. Tahle vize se bohužel nikdy zcela nerealizovala, stejně

jako varování těch, kteří peklo holocaustu přežili a snažili se lidstvo varovat sloganem „nikdy víc“.

Především proto jsme se dnes sešli na našich náměstích a na veřejných prostranstvích. Chceme si připomenout nevinné oběti, i bojovníky proti zlu. Institut Terezínské iniciativy – i pod novým názvem – Institut paměti holocaustu – a v nových formách, jako je například spolupráce na projektu Stolpersteine, se o to nikdy nepřestane vehementně zasazovat.

Přejmenování Institutu TI

Tomáš Kraus

Dne 13. března byl vyhotoven notářkou Dr. Kamilou Krechlerovou notářský zápis, podle kterého zakladatel Terezínská iniciativa rozhodl (společně a po vzájemné dohodě s ředitelem ITI Tomášem Krausem), že název Společnosti Institut Terezínské iniciativy, o.p.s., se mění na Institut paměti holocaustu. (Nový název určil Tomáš Kraus.) Vše ostatní – především IČO a zakladatelská smlouva v ostatních bodech – zůstává nezměněno.

Na základě toho požádá notářská kancelář o zápis do rejstříku.

To se prozatím nestalo (podle výpisu z justice.cz).

V momentě, kdy bude příslušný zápis proveden a nový název zaregistrován v rejstříku, lze přistoupit k dalším právním krokům, jako je změna názvu u bankovních účtů, atd.

Předpokládá se i změna brandu, tedy loga a příslušných dokumentů, což je ovšem pro chod instituce nepodstatné.

ITI má připravenou tiskovou zprávu, kterou bude o změně názvu informovat partnery a veřejnost. Na Jom ha-Šoa 24. dubna v Praze již tato informace několikrát zazněla. Finanční náklady, spojené s přejmenováním, jsou prozatím minimální, notářský zápis uhradil ITI.

Zároveň je domluvena další spolupráce s notářskou kanceláří, která by měla uvést v rejstříku do souladu i personální složení SR a DR, i vzhledem k nedávným rezignacím.

Setkání s Helen Epstein

V druhé polovině dubna přijela do Prahy spisovatelka a novinářka Helen Epstein. Její program zahrnoval několik kulturně vzdělávacích aktivit. Její příběh byl zaznamenán Pamětí národa. Ve spolupráci s Centrem paměťových studií UK měla přednášku v rámci semináře Poválečné návraty a židovské komunity ve střední a východní Evropě po roce 1945 pro studenty Institutu mezinárodních studií na Fakultě sociálních věd. Zúčastnila se připomínkového setkání u příležitosti Jom ha-Šoa a diskusního setkání ve spolupráci s Třigeneračním komunitním centrem a Židovskou obcí v Praze. Pokračovala také do Brna a Brtnice, kde pro ni byl ve spolupráci s Centrem židovské kultury ŠTETL připraven další program určený pro židovskou komunitu, školy i širokou veřejnost.

Helen Epstein je rodačka z Prahy, která se narodila přeživším holocaust v roce 1947. Rodina zanedlouho emigrovala do USA, kde Helen vyrostla v New Yorku. Vystudovala žurnalistiku na Columbia University, studovala i na Hebrejské univerzitě

Setkání se spřízněnou duší

Madla Wawerková

Kdo by neměl rád chvíle souznění při četbě nebo poslechu toho, co zná, a s úžasem a potěšením zjišťuje, že má svého mluvčího. Jméno Helena Epsteinová jsem objevila kdysi v 90. letech. Najednou jsem měla v ruce její knížku *Děti holocaustu* a měla jsem vzrušující pocit, že popisuje to něco tajného až skoro zakázaného. Do té doby jsem o tom nikdy s nikým nemluvila. I pak jsem si o té knížce otevřeně povídala jen s jedinou kamarádkou. Ta mi po nějakém čase dala *Nalezenou minulost*. Krásná beletrie. Přivedla mě k rozhodnutí, že o své minulosti a původu v klidu na dovolené skoro v padesáti povím svým dvěma dospívajícím dcerám. Zíraly a byly vlastně nadšené.

Vlastně dodnes je pro, která neprojezdila svět a neumí pořádně žádný jiný jazyk než rodnou češtinu, moje až velmi, velmi pozdě přiznané židovství něčím zvláštním, co mě dnes vlastně těší a čeho se i trochu lekám.

Byla jsem zvědavá, jaká Helena Epsteinová, která pro mne byla abstraktním symbolem jakéhosi druhu „coming outu“ bude. A byla to radost ji vidět. Je ohromně přátelská, otevřená, přirozená a vzdělaná. A ještě jeden pikantní detail. Zřejmě máme nějaký ten gen společný! Naše prababičky a pradědečkové se jmenovali stejně a jsou od Jihlavy.

Takže shrnuji. Velké publikum nadšeně poslouchalo velmi živou H. Epstein, která vyprávěla o svém dětství, rodičích, prarodičích, studiích a cestách. Každá její kniha byla napsána na základě nesmírné práce s vyhledáním historických faktů a upřímné empatie při sdílení vzpomínek se svědky událostí. Na nejedné posluchače či posluchači bylo znát sdílení vzpomínek či jejich vybavování a pocit vzájemné sounáležitosti. Byly to, jak doufám, pro všechny přítomné vzácné okamžiky.

v Jeruzalémě. V srpnu 1968 zažila vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa, odkud se jí podařilo odjet, a velmi rychle podala svědectví o situaci, když publikovala reportáž v *Jerusalem Post*. Poté, co v roce 1977 publikovala v *The New York Times* článek *Dědicové holocaustu*, který byl o její situaci a o prožívání jako druhé generace, začaly se jí ozývat stovky lidí, kteří měli podobnou zkušenost. Epstein pak na základě mnohých rozhovorů sepsala přelomovou knihu *Děti holocaustu*, kde přinesla zkušenosti a vůbec jeden z prvních ucelených pohledů na transgenerační trauma. Ve své druhé knize *Nalezená minulost* mapovala příběh své rodiny z matčiny strany, která pocházela ze středních Čech. Ve třetí knize *O čem se nemluví* zpracovává téma sexuálního zneužívání, kterému byla jako dítě vystavena. Epstein stále přednáší a píše.

Centrum paměti a dialogu Bubny (CpdB) je příspěvková organizace Ministerstva kultury ČR, jejímž posláním je uchovávat paměť obětí šoa a být živým místem, které spojuje minulost s přítomností prostřednictvím vzdělávacích a kulturních programů. Mezioborové aktivity pro veřejnost i školy si kladou za cíl prosazovat toleranci, vzájemné porozumění a mezikulturní dialog. Hledá nové formy připomínkových akcí spojených s historickou pamětí místa a vybízí k odpovědnosti a osobnímu zapojení v boji proti všem formám antisemitismu, rasismu, nenávisti a diskriminace. Bude sídlit v rekonstruované budově nádraží Praha-Bubny, odkud bylo v letech 1941–1945 deportováno téměř padesát tisíc československých Židů a osob označovaných za Židy. Název Centrum paměti a dialogu Bubny odráží novou vizi a hodnoty organizace, která usiluje o silnější spojení s komunitou, širokou veřejností a partnery. Odkazuje k místu paměti a zároveň vyjadřuje podstatu jeho fungování – respektuje minulost, ale evokuje živé centrum dění, zároveň má v sobě i připomínkový a vzdělávací rozměr.

*Z Newsletteru Centra paměti a dialogu Bubny,
foto Madla Wawerková*

Pieta za vězně Schwarzheide v České Lípě

Erika Gaertner-Tomanová, Tomáš Kraus, foto Michal Stránský

Letošní osmdesáté výročí konce 2. světové války a genocidy evropských Židů, která vešla do dějin pod názvem holocaust, si připomíná světová veřejnost už od ledna. Velkolepá pietní akce, uspořádaná k datu osvobození hrůzného koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau, u nás stále nechvalně známého jako Osvětim, byla předznamenáním dalších – někdy větších a někdy menších – připomínek událostí na sklonku druhého největšího válečného konfliktu v dějinách lidstva.

Vrcholem v Evropě budou samozřejmě květnové oslavy, které už nyní v sobě skrývají nebezpečí zneužití dnešními politiky k odůvodnění toho, co dělali či dělají. Tomu se dá těžce zabránit, a právě proto je důležité připomínat si fakta a místa, kde k tragédiím před osmi desítkami let docházelo, v nezkreslené podobě.

Jedním z takových míst u nás je i Česká Lípa. Je zajímavé, že kolonisté z dob Přemysla Otakara se přidrželi slavného českého názvu Lipý a přejmenovali město na Böhmisch Leipa. Tak také vešlo do historie zdejšího osídlení, které ovšem sehrálo svou neblahou roli i v historii tzv. Sudetské župy. Dnes je to ale jen jedno z měst na severu Čech, které láká romantickou přírodou ve svém okolí, snaží se o prosperitu svých obyvatel a nabízí i mnoho kulturních zážitků, jakými jsou například místní divadlo, muzeum či dnes již renomovaný hudební festival Lípa Musica. A je tu i mnoho připomínek na kdysi významnou a početnou židovskou komunitu.

Koncem dubna se stala Česká Lípa dějištěm nebývalé události, jaké se nestávají tak často, a to nejen zde. Navštívili

fronta, bylo odsud 19. dubna 1945 vyhnáno přes 500 vězňů na pochod smrti. Šli přes několik pohraničních městeček až do malebného údolí říčky Kaa (dnes Kyjovské údolí). Jejich trýznitelé je pak hnali dál na Krásnou Lípou a Rybníště do Varnsdorfu, kde byli 5. května rozděleni na židovské a ne-židovské vězně. Židé byli naloženi do otevřených vagonů a 7. května dorazil za deště transport na hlavní nádraží v České Lípě. Z vagonů bylo vyloženo sedmáct mrtvých, kteří zemřeli na následky hladu a vyčerpání. Byli převezeni do lesa u Sosnové, kde byli pohřbeni v hromadném hrobu. Vlak pak dojel do Litoměřic, odkud zbylí vězňové museli opět pěšky dojít až do Terezína, kam donesli i čtyři těla svých mrtvých kamarádů. Zde se dočkali druhý den osvobození.

Po válce byla exhumovaná těla pietně pohřbena na Novém židovském hřbitově v České Lípě. Ten však byl z rozhodnutí komunistických funkcionářů koncem sedmdesátých let zrušen, náhrobky zmizely a obřadní síň stržena. Na místě vyrostla základní škola, sloužící přilehlému sídlišti Špičák, vybudovanému kvůli nárůstu obyvatel, příjezdějících sem

Věra Dvořáková-Fraňková na besedě se studenty

ji čtyři zahraniční diplomaté a další zástupci veřejného života. Účelem jejich návštěvy byla právě ona pietní připomínka událostí konce války. Před osmdesáti lety zde totiž skončila jedna etapa pochodu smrti vězňů nacistického koncentračního tábora Schwarzheide.

Dodnes není historiky zpracováno, jak je možné, že někteří muži, kteří byli deportováni ze svých domovů v tzv. protektorátu do Terezína, procházeli společně i dalšími koncentračními tábory. Bylo tomu tak nejen v již zmíněné Osvětimi, ale i v chemické továrně Schwarzheide nedaleko Drážďan, kde byli nuceni vykonávat doslova otrocké práce, včetně čištění areálu od nevybuchlé spojenecké munice. Když se přiblížila

Hana Linhartová-Olivová při besedě se studenty

za prací v místních uranových dolech. Až v roce 2004 byl v místě hřbitova díky rozhodnutí města v areálu školy vybudován důstojný památník obětem pochodu ze Schwarzheide.

Díky spolupráci spolku Schwarzheide – následující generace, který založili a vedou především potomci bývalých vězňů Schwarzheide, díky Velvyslanectví Spolkové republiky Německo, a především díky českolipské Základní škole Špičák, se podařilo důstojným způsobem ony tragické události připomenout. Učitelé a žáci školy věnovali akci obrovské úsilí, od výtvarných děl až po přípravu seminářů s potomky přeživších a unikátní možnost účastnit se diskuse s velvyslanci a diplomaty.

Andreas Künne, velvyslanec SRN a Stéphane Crouzat, velvyslanec Francie

Tomáš Kraus (moderátor) a Jacek Gajewski, chargé d'affaires Polska

Erika Gaertnerová a Bianca Lipanská

Iveta Kurdzielová, ředitelka ZŠ Špičák

Anna Azari, velvyslankyně Státu Izrael

„Pachatelé těchto zločinů ale pocházeli z Německé říše. Vraždili ve jménu ideologie, ale také ve jménu Německa. Této historické viny jsme si vědomi,“ řekl německý velvyslanec v Česku Andreas Künne. Kromě něj byli na pietní akci přítomní také zástupci dalších států – velvyslankyně Státu Izrael Anna Azari, velvyslanec Francie Stéphane Crouzat a Jacek Gajewski, chargé d'affaires Polské republiky.

Vzpomínkovou akci, kterou připravil Spolek Schwarzheide – následující generace ve spolupráci s vedením ZŠ Špičák v České Lípě zahájily besedy potomků někdejších vězňů koncentračního tábora Schwarzheide se žáky školy. Jedné z besed se zúčastnili Hana Linhartová-Olivová, Věra Dvořáková-Fraňková a Michal Stránský.

Poté následovala beseda výše zmíněných velvyslanců a pracovníka diplomatického sboru se studenty školy v divadelním sále školy.

U pomníku sedmnácti zavražděných účastníků někdejšího pochodu smrti promluvili kromě členů diplomatického sboru také ředitelka školy Iveta Kurdzielová, starostka České Lípy Jitka Wolfová, Erika Gaertnerová a Bianca Lipanská, předsednictvo spolku Schwarzheide – následující generace.

Odpoledne jsme se podívali na židovský hřbitov v České Lípě a večer se zúčastnili promítání filmu „Židovský život Hitlerovi navzdory“ o přeživším pochodu smrti, jeho dcerách a vnučkách.

Cílem vzpomínkové akce nebylo jen připomenout dobu hrůzy, ale také v duchu přeživších varovat dnešní generaci. Jak řekla Erika Gaertnerová, místopředsedkyně spolku Schwarzheide – následující generace a dcera přeživšího, slovy svého otce: „Ne všichni se rodí jako hrdinové. Pokud politické a sociální podmínky umožňují, aby někteří lidé byli masivně diskriminováni a v krajním případě s nimi bylo zacházeno hůře než se zvířaty, pak mějte na paměti, že každý přátelský úsměv a každé milé slovo může pomoci, aby zmučené lidé zachovali naději v dobro v lidech a spíše přežili.“

Spolek Schwarzheide – následující generace stojí nyní před otázkou, kterou si kladou mnohé instituce, které se zabývají paměťovou kulturou – má jejich snažení ještě smysl? A bude historie, stará několik desetiletí, ještě vůbec někoho zajímat? Pietní akce v České Lípě dala na tyto dvě otázky jednoznačnou odpověď – ANO!

Terezínská tryzna se konala 18. května 2025 na Národním hřbitově v Terezíně za účasti Petra Pavla, prezidenta České republiky

Michal Stránský, foto Dominik Faustus

Letošní Terezínská tryzna začala tradičně kladením věnců a květin. Počasí nám moc neprálo, i když je třeba s radostí konstatovat, že ani nepršelo, a dokonce ani nesněžilo. Zima však byla až příliš velká, na to, že se tryzna koná vždy třetí neděli v květnu.

Tryzna je ústřední pietní akcí, a je odkazem na Buchenwaldskou přísahu. V roce 1945 prohlásili osvobození vězňové koncentračního tábora Buchenwald, že nepřestanou připomínat válečné události a osudy vězňů, dokud nebudou vymýceny všechny kořeny nacismu. Po nástupu čestné stráže a hudby Armády České republiky zazněla státní hymna, kterou zazpíval barytonista Petr Matuszek. Mezi stovkami přítomných nechyběli prezident republiky Petr Pavel, představitelé obou komor Parlamentu, Ústavního soudu či ministerstev kultury a obrany

nebo reprezentanti zastupitelských sborů, akreditovaní v České republice.

Všechny přítomné uvítal Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín. Hlavní projev přednesl Petr Fiala, předseda vlády ČR, a po něm se ujal slova politik a sociolog Fedor Gál, rodák z terezínského ghetta.

Jsem přesvědčený o tom, že potlesk všem třem řečníkům byl letos nadmíru upřímný, protože také jejich projevy byly mimořádně působivé.

Po křesťanské modlitbě Radka Jurnečky, vikáře litoměřické diecéze, následovala modlitba Karola Efraima Sidona, vrchního zemského rabína.

Dívčí pěvecký sbor Puellae cantantes z Litoměřic přednesl tři skladby a po závěrečném slově Jana Roubínka, ředitele PT, a odnesení vlajky a odchodu Čestné jednotky Hradní stráže oficiální část letošní tryzny skončila.

Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín, zahájil tryznu uvítacím projevem:

Milí přátelé, vážení hosté, právě v těchto týdnech uplynulo již dlouhých 80 let, celé tři lidské generace, od okamžiků, v nichž spojenecké armády osvobozovaly poslední koncentrační a vyhlazovací tábory nacistické třetí říše. Nacházely v nich ostatky zavražděných vězňů a také stíny vyhublých, dosud nevyhaslých lidských bytostí, které tam stále ještě živořily v nepopsatelně nelidských podmínkách, a čekaly na příchod svých spasitelů. Známe filmové záběry, na nichž příslušníci armády Spojených států amerických vstupují do koncentračních táborů Dachau,

do Buchenwaldu a dalších míst nacistického sadismu a hororu. Mnohým jistě zůstávají v paměti hrozné filmové dokumentární záběry buldozerů, které hrnou trosky lidských těl do hromadných hrobů nacistického tábora Bergen-Belsen, několik dní po jeho osvobození Britskými ozbrojenými silami. Podobně hrozné záběry známe i z okamžiků osvobození Osvětimi 60. armádou 1. ukrajinského frontu Rudé armády. Příchodem osvoboditelů bylo ušetřeno mnoho lidských životů. Mnoho životů spojeneckých vojáků také při jejich záchrane vyhaslo. Bývalí vězňové jim za to byli, a stále jsou, nesmírně vděční, a také my všichni!

I město Terezín a jeho nedobrovolní obyvatelé si během války i na jejím konci prošli těžkou zkouškou. V terezínském

ghettu, v Malé pevnosti, a v koncentračním táboře v Litoměřicích zahynuly, či byly zavražděny, desetitisíce, další desetitisíce židovských vězňů bylo deportováno na Východ, odkud se téměř nikdo nevrátil. V posledních dnech války, právě před 80. lety, město Terezín potkala další rána – v transportech z jiných nacistických táborů sem od druhé poloviny dubna přicházely tisíce vězňů, kteří sem přivlekli nakažlivé choroby, především skvrnitý tyfus. Více než tisíc vězňů mu podlehl, a to navzdory pomoci, která jim byla poskytnuta prostřednictvím České pomocné akce ve spolupráci s Mezinárodním červeným křížem a velením Rudé armády, která poskytla veškerou vyžádanou lékařskou pomoc. Teprve ke konci srpna mohli lékaři a zdravotnický personál svoji práci zakončit a propustit poslední uzdravené bývalé vězně.

Zmínil jsem prožitek vděku. Vděk je pozitivním emocionálním stavem, přispívajícím k etickému a harmonickému soužití. Z historie v období komunistické diktatury naši země jsme se ale poučili, že vděk osvoboditelům nemůže být naprogramován, či pod nátlakem nařízen, obzvláště k vojákům země, jež se k nám 23 let po skončení války vrátila, tentokrát však bohužel už v jiné roli – v roli okupanta. Vděk tehdy i u těch, kteří stále ještě nechápali, či se zdráhali uvěřit, nahradily obavy, strach a ponižení na dalších více než 20 let. Ano, i komunistická diktatura si, obdobně jako ta nacistická, po celém světě vyžádala miliony lidských obětí, mezi nimiž byly i oběti tisíců Čechoslováků – umírali v sovětských gulazích, na popravištích, v uranových dolech, či při pokusech o útěk do svobodného světa.

Nedopust'me proto další diktaturu, která se k nám od Východu opět přibližuje. Pomalu, plíživě, testuje naši schopnost si na ni postupně přivykat. Přesně jako tehdy ve 30. letech minulého století, i dnes registrujeme tisíce oponentů a politických vězňů, přežívajících v nelidských perzekučních zařízeních, vraždy oponentů ruské diktatury bez soudů, a statisíce zmařených životů na obou stranách jí vyvolaného válečného dobrodružství. Necht' je nám proto Terezín a jeho tragická minulost odstrašujícím příkladem a poučením do budoucna.

Petr Fiala, předseda vlády ČR:

Vážený pane prezidente, paní předsedkyně, pane předsedo, vážení ústavní činitelé, především vy, kteří jste byli nuceni přežít hrůzy války a jste tu dnes s námi, dámy a pánové,

je mi ctí, že tu mohu promluvit právě dnes, v roce, kdy si připomínáme 80. výročí vítězství nad nacismem a konce druhé světové války. A je pro mě ctí, že mohu promluvit na tomto místě, které je také spojeno s osudem mé rodiny.

Ačkoli terezínská pevnost původně vznikla jako opěrný bod na obranu rakouské monarchie, nakonec po většinu své historie sloužila jako vězení. Za nacistické okupace se tzv. Malá pevnost stala obávanou věznicí gestapa, kterou prošlo 32 000 vězňů, převážně českých odbojářů a politických odpůrců nacismu.

Krátce nato se celé město proměnilo v židovské ghetto, ve vězení pro více než 155 000 Židů z několika evropských zemí. Přibližně 35 000 z nich zemřelo přímo tady v Terezíně v důsledku hladu, nemoci a nelidských podmínek. Dalších více než 88 000 bylo postupně deportováno do vyhlazovacích táborů, z nichž většina se nikdy nevrátila.

Jsou to děsivá čísla, která si opakujeme už 80 let. A někdo by mohl říct, že je to smutná historie, k níž už dnes není co dodat. Ale to by byla tragická chyba.

My se tu totiž nescházíme proto, abychom vykonali nějaký rituál. Máme tu konkrétní, velmi důležitý úkol: Připomenout odkaz Terezína a pochopit jeho význam pro nás, pro naši dobu. A také proto chci zmínit dva možná o něco méně často připomínané aspekty celé věci.

Za prvé si musíme uvědomit, že Terezín nebyl jen součástí vražedného systému. Hrál také významnou roli v nacistické propagandě.

Režim jej domácímu i zahraničnímu publiku prezentoval jako „město, které vůdce daroval Židům“, ačkoli ve skutečnosti nebylo ničím jiným než přestupní stanicí do Osvětimi a dalších táborů.

Právě tento manipulativní rozměr dodává Terezínu zvláštní hrůznost – a varuje nás, abychom se už nikdy nenechali otupit propagandou.

Ta se totiž v zásadě nemění. Za nacistické okupace se z vězení stalo „sídelní město“, hlad terezínských dětí okupační moc vyřešila termínem „zhoršené zásobování“, místo deportací do táborů smrti se mluvilo o „přesídlení“. A vražda bez naděje na milost se označovala pozoruhodným termínem „zvláštní zacházení“.

Nebylo to překvapivé. Vzpomeňme si, že nacisté nazývali krádež našich pohraničních území „ochranou Němců“ a podobně obsazení zbytku republiky označovali pojmem „přijetím pod ochranu říše“.

Dámy a pánové, je naší povinností srovnávat tehdejší lži a cynické eufemismy s těmi dnešními. I když to leckomu není příjemné. Propaganda pokračuje dál. Ne ve stejné podobě, ale se stejným cílem – zamlžit, znevěrohodnit, a hlavně otupit. I naše doba má své agresivní diktátory, dobývaná a okupovaná území, nevinné lidi, kteří trpí. Z krádeže ukrajinského území se stává ochrana Rusů, z invaze „denacifikace“. Naše výzvy k dodržování mezinárodního práva Kreml označuje za „konfrontační rétoriku“. Už to všechno známe. Nesmíme na tuto hru přistoupit.

A za druhé: Věřím, že bychom Terezín měli vnímat nejen jako varování, ale také jako svědectví o naději.

Přes hroživou realitu ghetta se v těchto zdech spontánně zrodil kulturní život – divadlo, koncerty, opera, výtvarná díla, tajné časopisy. Umění tu nebylo jen pro zábavu, byl to druh obrany. Způsob, jak si zachovat lidskou důstojnost uprostřed naprosto nelidských podmínek.

Opět se potvrdilo, že člověka můžete zavítit, ale nemůžete mu vzít svobodu myšlení a jeho svědomí. Že žádný nenávistný režim nemůže zcela zvítězit, protože nad lidským duchem nemá nikdy poslední slovo.

Verše v časopise, motáky propašované ven, zápisky ukryté za trámem na půdě... to všechno jsou slova, která nám dnes pomáhají lépe pochopit, co se tu dělo. Byla to slova, která nevyhrála válku. Byla to slova, která nezachránila svým autorům život. Ale pomohla pro nás uchovat pravdu.

Každý, kdo chce porozumět naší historii i univerzálním otázkám dobra a zla, by si měl tato svědectví prohlédnout přímo tady, v Památníku Terezín. Z úcty k mrtvým i kvůli odpovědnosti, kterou máme dnes vůči sobě navzájem.

Pokud totiž dovolíme, aby slova terezínských vězňů vybledla a zmizela, bude to hlavně náš problém. Kdo zapomene, neztrácí jen minulost, ale ztrácí i orientaci v přítomnosti.

Dámy a pánové, Terezín by pro nás neměl být symbolem ponížení a rezignace. Je to místo, které se stalo obdivuhodnou demonstrací lidského života – navzdory tomu, co nacisté plánovali.

Smrt byla všudypřítomná, ale přesto nezvítězila absolutně. Nezvítězila nad lidským duchem, neumlčela lidi, kteří k nám dodnes promlouvají – přes těch celých osmdesát let, přes několik generací, přes změny režimů, přes zdi, ostnaté dráty a vířící prach dějin.

A záleží na nás, jak dlouho tato slova – v našem vlastním zájmu, jak dlouho tato slova zůstanou jasná a srozumitelná.

Děkuji vám.

Fedor Gál, přeživší ghetto v Terezíně:

Vážení účastníci letošní Tryzny zde v Terezíně!

Od té doby, kdy jsem se dověděl, že mám tady a dnes promluvit, přemýšlím, co říct. Co říct?! Člověk cítí potřebu mluvit, zatínat pěsti, řvát.

Stojíme na místě utrpení lidí, jejichž úděl formovala ideologie nacionálního socialismu, náboženských předsudků a pud chamtivosti. Tato ideologie, tyto předsudky a tento pud zničily životy milionům nevinných lidí. Mne osobně připravily o staré rodiče, tátu, většinu blízkých. Umírali v plynových komorách, na pochodech smrti a v pogromech.

Já však chci dnes připomenout ty statečné, jako například Rudolf Vrba a Alfréd Wetzler, kteří svým útekem a zprávou z Osvětimi riskovali životy, aby zachránili před deportacemi

maďarské židy. Chci mluvit o slovenském židovském lékaři, který v terezínském špitálu umožnil mé statečné mamě, aby mě porodila. Chci mluvit i o tom esesákovi, který, když ráno uviděl blondaté mimino v krabici od margarínu, nezačal řvát jako obvykle. Chci mluvit o ženách, které nosily mámě brambory ukryté v kalhotách. O zdejších mužích, kteří jí udělali z denního přidělu chleba a povidel dort po porodu. O Viktoru Emanuelu Franklovi, který po zkušenostech z několika táborů smrti napsal nesmrtelnou knihu *A přesto říci životu ano*.

Ano, já s bratrem jsme přežili. Přežili jsme s mámou, která dokázala, i v nesvobodném komunistickém režimu, který její rodinu připravil o vše, ochránit a vychovat děti. Předat nám sílu i motivaci vzdorovat zhoubným ideologiím a lidské zlobě. Na cestě životem jsem se naučil poznat cenu svobody a porvat se o ni.

Řekl jsem slovo – máma. Myslím tím princip, metaforu na laskavost a soucit. Ta moje prošla peklem protizidovských zákonů válečné Slovenské republiky, holocaustem. Po válce jsme se vraceli do domovů, které mezitím zabrali arizátoři, abychom vzápětí čelili nelidskému komunistickému režimu, novému antisemitismu v stalinských procesech, ruským tankům v osmašedesátém a tak zvané „normalizaci“ poté. Zažili jsme také záblesk naděje v listopadu 1989, zrod demokracie. Ale také i znovuoživení zhoubného nacionalismu dnešních dnů.

Patřím k poslední generaci přeživších holocaust. Známe nesamozřejmost svobody, ctíme odkaz svých předků a víme, co je odpovědnost za dar života naplněného smyslem. Víme velice dobře, že smysl života není v očekávání světla na konci tunelu, ale trvalý zápas o důstojný život a důstojnou smrt. Zápas, kterého součástí je i předávání zkušenosti generacím, které přebírají štafetu po nás.

Činím tak, a budu činit až do konce svých dnů. Je to závazek, jehož naplnění z nás činí bytosti, které jsou hodny označení – lidské. Závazek, který nezná národnost, náboženství, věk, postavení, majetek, a pasivně nečeká až ho převálčují dějiny. Rebelie a vzdor jsou naším údělem.

Jsmo na cestě za snem. Jeho naplnění nebylo, není a nebude gratis. Je to sen o svobodě a lidskosti, která je univerzální.

Post scriptum

A ešte pozdrav do bývalej vlasti – na Slovensko. Tak radikálnu a rýchlu resuscitáciu minulosti som naozaj nečakal. Zdieľam váš zápas a verím, že nie je márný.

Děkuji za pozornost.

Karol E. Sidon, vrchní zemský rabín

Radek Jurnečka, vikář litoměřické diecéze

Miloš Vystrčil, předseda Senátu Parlamentu ČR

Prezident ČR s představiteli obou komor Parlamentu ČR

Puellae cantantes

Petr Matuszek

Slavnostní koncert pro pamětníky nacistického pronásledování Už nikdy více

mistran, foto Jan Vidlička

V pondělí 19. května se konal na Velvyslanectví Spolkové republiky Německo slavnostní koncert. Koncert *Nie Wieder / Už nikdy více* byl věnován pamětníkům a obětem nacistického pronásledování. Ve dnech, kdy si svět připomíná osmdesát let, které uplynuly od konce druhé světové války.

Koncert uspořádalo Velvyslanectví SRN spolu s Česko-německým fondem budoucnosti, Nadačním fondem obětem holocaustu a Živou pamětí.

Po uvítacím proslovu (v češtině) velvyslance Spolkové republiky Německo JE Andrease Künne promluvila k posluchačům Michaela Vidláková, pamětnice terezínského ghetta.

Velký hudební úspěch zaznamenal berlínský projekt „Lebensmelodien: Harmonie dějin“, interpretací mnohdy už zapomenutých židovských melodií, které často vznikaly v ghettech a koncentračních táborech nacistického Německa. Spolu s hudbou byly studenty Divadelní fakulty Akademie múzických umění čteny i texty židovských obětí nacistického šilenství.

Michael Raddatz, ředitel projektu Lebensmelodien, promluvil v krátké zdravici o své činnosti. Projekt vznikl z iniciativy klarinetisty Nura Ben Shaloma. Dalšími členy kvarteta byli Miriam Helms Alien (housle), Francesca Zappa (viola) a Yannick Van de Velde (klavír).

Slavnostní koncert se setkal s velkým úspěchem u diváků a pořadatelům tohoto setkání patří velmi upřímný dík.

Andreas Künne při zahajovacím proslovu

Michael Raddatz

Diváci

Michaela Vidláková

Miriam Helms Alien a Yannick Vande de Velde

Nur Ben Shalom a Francesca Zappa

Letošní sněm členů Terezínské iniciativy se koná v úterý 21. října 2025

**v zasedací místnosti ve 3. patře
Židovské radnice v Praze**

(Maiselova 18, Praha 1)

**Zahájení v 10.00 hodin,
prezence od 9.15 hodin.**

Program sněmu:

Zpráva o činnosti předsednictva TI

☆☆☆

Zpráva hospodářky

☆☆☆

Zpráva revizní komise

☆☆☆

Občerstvení v průběhu sněmu

☆☆☆

Diskuse

☆☆☆

Usnesení

☆☆☆

Volná zábava a přátelské posezení přítomných

Židovská vegetariánská kuchařka, kniha s úžasným příběhem a skvělými recepty, vyšla v dubnu v nakladatelství Garamond.

Její autorkou je **Fania Lewando**, která byla skutečnou průkopnicí vegetariánské stravy a která svou vášní pro rostlinnou kuchyni spojila s židovskou tradicí. Ve Vilniusu, kde žila, otevřela vůbec první vegetariánskou židovskou restauraci na starém kontinentě, která se stala oblíbeným místem pro návštěvy mnoha významných osobností, včetně **slavného malíře Marca Chagalla**. Lewando byla nejen šéfkuchařkou, ale i vášnivou obhájkyňou vegetariánství jako zdravého způsobu stravování.

Fania Lewando se proslavila jako **autorka *Vegetarische Küche* (1938)**, vegetariánské kuchařky napsané v jidiš. Její kniha, která obsahuje recepty na širokou škálu vegetariánských pokrmů, se stala důležitým dokumentem nejen o vegetariánské kuchyni, ale i o židovské kultuře a gastronomii. Mezi recepty byla vložena i řada praktických rad, například o správném uskladňování potravin. Kniha byla napsána v jidiš, což byla tehdy významná lingua franca židovské komunity, a její autorka se díky tomu stala významnou osobností mezi těmi, kdo se zajímali o zdravý životní styl a alternativní způsoby stravování.

Osud Fanii Lewando byl však tragický. Zmizela během druhé světové války neznámo kde, když se se svým manželem snažila uniknout před německým vojskem.

Na její knihu a její práci se zapomnělo až do roku 1995, kdy byl v londýnském antikvariátu náhodou objeven jeden výtisk její kuchařky. Tento objev vedl k novému zájmu o její práci a kniha byla následně přeložena do několika jazyků, včetně angličtiny, litevštiny a polštiny. Nyní, po více než 80 letech od jejího prvního vydání, byla tato kniha přeložena i do češtiny, a to přímo z originálu v jidiš. I čeští milovníci zajímavé a zdravé kuchyně se tak mohou seznámit s jejími inovativními recepty a přístupem k vegetariánské kuchyni. Fania Lewando tedy nejen že otevřela dveře vegetariánské stravy pro širokou veřejnost, ale její odkaz, který přežil válku a ztrátu, dnes opět ožívá a pokračuje v inspiraci nových generací.

České překladatelky recepty nejen pečlivě přeložily, ale pokrmy i umíchaly, uvařily, upekly a ochutnaly!

Eva Karasová

V nakladatelství Garamond vyšla v dubnu Kniha Job s Rašiho komentářem, v překladu rabína Karola Efraima Sidona.

Job je třetí knihou části hebrejské Bible nazvané Spisy. Na jejím začátku Satan přesvědčí B-ha, aby vyzkoušel víru spravedlivého a b-habojného Joba tím, že na něj sešle neštěstí. Tragédie postihne nejen jej, ale i jeho děti a majetek. Posléze Joba navštíví tři přátelé a vedou s ním debatu o spravedlivosti lidského údělu i B-ha, o tom, proč se lidem dějí příkoří a kdo je za to odpovědný. Nakonec promluví k Jobovi sám B-h a on pochopí, že lidská schopnost porozumět B-žím cestám je omezená.

Vychází ve dvojjazyčné, česko-hebrejské verzi, doplněné o Rašiho komentář.

Smutná zpráva

V sobotu 19. dubna zemřel ve věku 85 let Zdeněk Pošusta.

Na hranici světla?

Stanislav Lada, foto Dominik Faustus

Ve dnech 2.–4. května se v prostoru nočního Národního hřbitova a vybraných částí bývalé policejní věznice konala audiovizuální akce Památníku Terezín a Paměti národa u příležitosti 80. výročí osvobození pod názvem Na hranici světla? Světelné instalace uměleckého studie 3dsense doprovodily nahrané vzpomínky pamětníků osvobození v Terezíně, další pak přiblížily jejich poválečné osudy, které byly často velice složité.

Do noční osvětlené pevnosti byly vpouštěny v čase od 21:00 do 23:15 skupiny o maximálně 30 účastnících po 15 minutách. Akce měla tichý až meditativní charakter, bez výraznějších zásahů doprovázejících průvodců, aby se mohli návštěvníci plně soustředit na prezentovaný obsah. Ti také působivý a silný zážitek hned po skončení akce velice

oceňovali. Jednotlivé životní příběhy pamětníků pak rozšiřují výroční noviny, které Památník Terezín u příležitosti letošního významného výročí vydal a které byly po skončení akce všem zúčastněným zdarma k dispozici.

Celý projekt se setkal s velkým zájmem veřejnosti a vstupenky se podařilo zcela vyprodat.

Švandovo divadlo uvedlo inscenaci LásKKKa!, tajuplný western z amerického jihu

Poslední novinkou letošní sezony ve Švandově divadle je LásKKKa!, inscenace scenáristy a režiséra Adama Steinbauera.

Podle Adama Steinbauera je *LásKKKa!* zároveň reakcí na rostoucí fašizující nálady a pokusy se uzavírat světu, na snahu přepisovat historii a nesmyslně propukající násilí? „Tyto jevy teď bohužel vidíme nejen ve Spojených státech, ale v mnoha dalších zemích včetně České republiky“, vysvětluje dramatik a režisér, který se v chystané novince věnuje mimo jiné i kultu síly a netoleranci k jinakosti.

Napínavý příběh z amerického jihu byl inspirován knihou Katarzyny Surmiak-Domaňské *Ku-klux-klan. Tady bydlí láska*, která u nás vyšla v českém překladu Jarmily Horákové. Na divadle ji nyní uvidíme v originálním ztvárnění mladého inscenačního týmu pod vedením Adama Steinbauera. Ten hru *LásKKKa!* pojal jako mysteriózní western s detektivní zápletkou a groteskně černým humorem. V příběhu polské novinářky přicházející do vzorně bílého městečka Harrison, aby zde pátrala po temné duši Ameriky, hraje Anna Grundmanová, Eva Leinweberová, Matěj Anděl, Jan Grundman a Mark Kristián Hochman. Premiéra byla v květnu ve Studiu Švandova divadla.

Polská reportérka Kate (Anna Grundmanová) přijíždí do Harrisonu, údajně nejasističtějšího města v USA. Mladá novinářka se tu má zúčastnit sjezdu Ku-Klux-Klanu (KKK), organizace v minulosti neblaze proslulé pácháním lynčů a vražd. Jak ale Kate s údivem zjišťuje, v Harrisonu žijí samí hodní a bohabojní lidé. Mužný Sheen (Matěj Anděl) jí hned

gentlemansky nabídne pomoc, starostlivá Mary (hostující Eva Leinweberová) obětavě pečuje o svého syna Jeffreyho (Mark Kristián Hochman). A reverend (Jan Grundman) chce nejen pro Afroameričany, ale i pro Židy a další dříve utiskované minority jen to nejlepší. Vládne tu láska, víra a čisté úmysly. Ve vzorně bílém městečku tak ďábel, násilí ani plameny pekelné nemají žádnou šanci...

Magdalena Bičíková, foto Patrik Borecký

Starostlivou Mary hraje v inscenaci hostující Eva Leinweberová

Kulturou proti hlouposti antisemitismu

Text i foto: Jan Kovanec

„Nejeden proti nám povstal, aby nás zničil. Povstávají proti nám v každém pokolení. Ale Hospodin nás vždy zachraňuje z jejich rukou. Vždy nás zachraňuje z rukou nepřítele.“

Touto pasáží z pesachového sederu otevřel na schodech mikulášského chrámu na náměstí Franze Kafky ředitel české pobočky ICEJ Mojmir Kallus letošní akci Kulturou proti antisemitismu. ICEJ, takto Mezinárodní velvyslanectví Jeruzalém, pořádá tuto akci vždy v neděli kolem Jom ha-šoa, letos tedy 27. dubna.

„A my, křesťané ze všech církví, chceme osvědčit Jeho věrnost,“ dodal M. Kallus. „I uprostřed zármutku dáme

Šófony z Olomouce

prostor radosti jednoduchým heslem Am Israel chai!“ Tedy – Izrael žije! Načež mohutně zazněla trojice šofarů. Rozezněli je věrní křesťané, kteří na akci dorazili z Olomouce.

Pod schody se ozvalo toto heslo z více než pěti set hrdel. Byl mezi nimi i mladý opálený muž s hlavou zahalenou do červenobílé arabské keffije (symbol Hamásu je černobílá keffija). Podle jeho křížků se jednalo zřejmě o křesťana, a podle řeči o Čecha. Dal se do řeči s přítomným Fedorem Gálem, ale jeho argumenty jsem už nesledoval, neb dav se dal na pochod Josefovem. Panu Gálovi jsem jen stihl poblahopřát Mazal tov! k jeho ne tak dávným osmdesátinám. Narodil se totiž 20. března 1945 v Terezíně.

Průvod se bral Maiselovou ulicí v tichosti, aby uctil oběti islámského teroru. Vlály nad ním hlavně izraelské vlajky, ale objevila se i vlajka česká a německá. Průvod na chvíli zarazil před Rudolfinem. Zde pronesl M. Kallus další řeč, ve které nastínil osud kibucu Be'eri, který je vzdálen necelých pět kilometrů od hranic s pásmem Gazy. Večer v pátek 6. října

Pochod přes Mánesův most

2023 se zde slavilo 77. výročí vzniku kibucu. „Každý kibuc je jedinečný – ale Be'eri nejvíce.“

V sobotu v 6:30 hned po sirénách, které varovaly před nálety raket, dorazili do kibucu nejen příslušníci Hamásu, ale i chtiví palestínští civilisté. Zavraždili 378 lidí a desítky unesli – z asi tisícovky obyvatel. Muže, ženy, děti, starce. Většina těl nesla stopy po mučení...

ICEJ si tento kibuc vybralo za partnerský a snaží se ho podporovat. Do února sehnalo asi milion šekelů (kolem 6 milionů Kč) na vybudování nového centra pro školáky ve vypálené a zničené vesnici.

Za zpěvu písně Am Israel chai! se účastníci přesunuli přes Mánesův most až do Valdštejnské zahrady, kde pod pódiem v monumentální sale teréně začala od 15:00 druhá část akce. A to zpěvem české a izraelské hymny, jež přednesl sbor Kochaviot (Hvězdičky) pod vedením Ludmily Hejretové. Pak přišel čas na projev místopředsedy Senátu Jiřího Drahoše. Byli jsme vlastně v jeho prostorách, protože Senát na tuto akci pravidelně Valdštejnskou zahradu propůjčuje.

Na začátek citoval slova Jana Wericha: „Antisemitismus je jednou z největších příčin neštěstí lidstva. A vůbec ne proto, že ubližuje židům, ale proto, že dovoluje hlupákům, nečestným a špatným zbabělcům zbavovat se pocitu

F. Gál v diskuzi s „českým Arabem“

méněcennosti... Antisemitismus nezpůsobují židi, protože nejde vůbec o židy. Neboť, kdyby židé nebyli, antisemita by si je musel vymyslet.“

Jiří Drahoš pak prohlásil, že je důležité nedopustit, aby se Židé a židovská kultura stávali „cílem odvety za geopolitickou situaci ve světě“. Naši politici se budou vždy stavět proti jakýmkoli formám antisemitismu. Ten by měl být nejen nezákonný, ale také společensky neakceptovatelný... Vyjádřil také přání, aby došlo k propuštění všech zbývajících rukojmí a aby na Blízkém východě zavládl mír.

Pak těžkou, ale srozumitelnou češtinou promluvila velvyslankyně Státu Izrael J.E. Anna Azari. Připomněla 80 let od osvobození Osvětimi. Jsou to více než tři generace od doby, kdy svět poznal plnou hrůzu holocaustu.

Přitom nedávný průzkum, který provedla americká Anti-Defamation League, zjistil, že skoro polovina celosvětové dospělé populace – odhadem více jak dvě miliardy lidí – má hluboce zakořeněné antisemitské postoje. Jen za deset let se toto číslo zdvojnásobilo. A týká se to zejména mladší generace. Naštěstí ne v ČR.

„Pro židovský národ není globální tsunami antisemitismu světa jen smutná – je nevyhlovně *nebezpečná*... Něco, co bylo nemyslitelné – antisemitismus a rasismus – již nejsou tabu. Pronikají zpět do veřejného a politického života. Měli bychom proto vážně přemýšlet o způsobech, jak tohle zastavit. A to nejen slovy, ale hlavně činy.“

M. Kallus pak uvedl, že zatímco Osvětim je vzdálená vzpomínka, pak teror ze 7. října 2023 je díky mobilům nejlépe zdokumentovaný masakr. Přesto se už dnes ozývají hlasy, které *popírají* autentická svědectví. A potom bylo na promítací plátno promítnuto video beze slov. Selfička a videa směřující se tančících lidí, k tomu jejich jména a věk, kdy byli zavražděni, uneseni – nebo jsou nezvěstní.

Tak strašně to připomínalo čtení jmen obětí holocaustu, kterého jsem se účastnil předchozí čtvrtek na Jom ha-šoa!

Následovala konečně kultura, a to zpěvem židovských písní v podání Mišpachy pod vedením Heleny Divecké. Ve sboru zpívá i Tereza Boučková, která pak četla i úryvky ze své knihy *Dům v Matoušově ulici*, který deníkovým způsobem psala celý rok 2023.

„Dějí se strašné věci... V reportážích z Izraele vidím, že i v místech, na něž dopadly rakety, odpálené z Gazy, nejsou po způsobených škodách téměř žádné stopy. Lidé, uvyklí na neustálé ohrožení, všechno ihned uklidili; vraky zasažených aut, sutiny i střepy, všechno je pryč.“

Ti lidé, ti Židé jsou odhodlaní žít dál svůj běžný život. Nezávisle na okolnostech!

Na mnoha místech Izraele se ale jen vraky, sutiny a střepy uklidit nedají. V kibucech, kde hamásníci vraždili, doslova masakrovali tamní obyvatele, je to s návratem do běžného života o hodně těžší. No, je to vlastně nemožné...

Po pár dnech od hrůzy, která nekončí, se dočítám, že ozbrojenci z Hamásu připravili o život v Kibucu Kissufim, kousek od hranic s Gazou, i devadesátiletou ženu. Vyvlekli ji z krytu a zavraždili střelou do hlavy. Ta žena se narodila v Československu. Přežila koncentrační tábor Terezín...“

Život pokračuje. Mišpacha zpívá v pondělí na obci mezi jinými i píseň Sim šalom:

Zprava: A. Azari, J. Drahoš a jeho žena Eva

*Uděl mír, dobro a požehnání,
život, přízeň, milost a milosrdenství
nám a celému Izraeli...*

„Ti lidé jsou odhodlaní žít dál své životy,“ končí Tereza Boučková.

Během její výpovědi jde od pódia směrem k východu mladá přízrůvkyně Palestinců a řve na posluchače jakási hesla. Vbrzku je zpacifikována ochrankou. Ještě jiná křičí zezadu „propalestinská“ (antisemitská) hesla, než je vyvedena policií. Do třetice vyrazí kolem posluchačů mladík, který na nás řve: „To je propaganda!“

Antisemita. A co antisemitismus? Není náhodou trestný?

Pak na pódium přišli tři svědci události. Tři přeživší z kibucu Mefalsim, 2 km od pásma Gazy. Noam, jeho žena Noa, která byla TEN DEN v devátém měsíci těhotenství a Šlomi, člen ochranky kibucu, který zachránil mnoho životů.

V 6:15 hodin ráno vyjel Noam do práce v Jaffě. Za 10 minut mu zavolala Noa, že na jejich kibuc padají rakety. Noam otočil, aby se vrátil, když v tom jeho auto rozstříleli teroristé z Hamásu. Noam byl zraněn. Poblíž byl voják týlové jednotky IDF Roi. Ten naložil Noama do svého auta. Při tom byl sám postřelen.

Zleva: Šlomi, Mojmir, Noam a Noa

„Věděl jsem, že mi zbývá deset minut, než omdlím,“ vzpomínal Roi. Snažil se zavolat záchranku, ale nikdo neodpovídal.

Noam si uvědomil, že zřejmě zemře. Proto znovu zavolal manželce. „Já to asi nepřežiju, postarej se o naše dítě...“

„Já ti to nedovolím,“ odpověděla Noa. „Potřebuju tě jako manžela i jako otce. Jestli tě někdo zabije, budu to já sama.“ „Věděl jsem, že musím přežít,“ vyprávěl nám Noam.

Roi dojel k domu svého otce, který ho, postřeleného, vytáhl z auta. Bohužel Noam byl skrčený a nebyl vidět. Až po půl hodině se objevil Šlomi, který si byl ten den ráno zaběhat. Ten svedl boj s teroristy, kteří se stále pohybovali v místě. Až pak mohl vzít Noama do nemocnice v Aškelonu. Noam se tam dostal i s velkou ztrátou krve a třemi kulkami v břiše. Pak se Noa od Šlomiho dozvěděla, že je její muž v nemocnici. Noa pak strávila další hodiny v krytu. Sama, bez vody, bez jídla. A uvědomovala si, že se blíží porod...

Zvenčí slyšela hlasy v arabštině, které volaly: *Zabijte všechny židy!* Dvakrát se „neviní Palestinci“ pokoušeli dostat k ní oknem. Nepodařilo se jim to – protože je zastřelila ochranka kibucu. Armáda přišla až odpoledne. Teprve pak odvezli Nou do nemocnice – stejné, kde nakonec ležel týden v kómatu její manžel. A ten den i porodila.

„Slíbil, že se vrátí a dodržel svůj slib,“ říká Noa a za úsměvu Šlomiho objímá Noama.

Tisíci dvěma stům jiným Izraelcům se to nepodařilo...

„Jsme tu, abychom vydali svědectví,“ říká Noa. „Za všechny raněné, co se chtějí uzdravit. Jsme tady i kvůli našim statečným vojákům, aby se mohli vrátit do života před 7. říjnem. Jsme tu kvůli 59 našim bratrům a sestrám, kteří tráví dlouhé dny bez vody, bez světla, bez jídla. Přiveďte je TED!“

Nakonec ještě vystoupila paní Miriam Mouryc z jeruzalémského památníku Jad Vašem. Vyprávěla o dopadu těch drastických událostí na izraelskou společnost. Pomáhá teď přeživším vyrovnat se s těmi strašnými věcmi pomocí výtvarného umění. A zároveň poskytuje evakuovaným i přístřeší.

Ještě jsme zhlédli video o návratu rukojmích. Když Palestinci nějakého výměnou za partu odsouzených vrahů propustí, tak ten propuštěný vypadá, jako by se vrátil z Osvětimi. Zase!

Nakonec ještě zazpívala Mišpacha klasickou židovskou píseň, kterou po 7. 10. doplnili ještě o sloku. O báseň, kterou napsalo desetileté dítě v Terezíně. Báseň o touze navrátit se domů.

A byl konec. Celou akci zaštitili i premiér Petr Fiala a primátor Prahy Bohuslav Svoboda. Jiní čeští politici, než hostitel Jiří Drahoš, však nepřišli. 7. 10. 2023 je už asi příliš vzdálené datum. A Osvětim je ještě vzdálenější.

Antisemitismus a jeho ubozí propagátoři jsou však stále velice aktivní. Proto je třeba proti nim a jejich názorům stále bojovat.

Am Israel chai!

80. výročí konce války a Jiří Munk

V naší rodině jsme na konec 2. světové války vzpomínali 10. května. V ten den (před 80 lety) vypravili z Pražských jatek v Holešovicích otevřený nákladňák, aby přivezli z koncentračního tábora Terezín svého pracovníka Zikmunda Duba (*1890) a jeho tři dcery Janu (mou matku), Jiřinu a Věru. Dcery zde prožily 32 měsíců, byly svědky úmrtí jejich tety a odjezdu několika blízkých osob do Osvětimi.

Na nákladňák nastoupilo tolik známých, kolik se jich na korbu vešlo. A stačili opustit to nešťastné místo těsně před tím, než bylo uzavřeno do tyfóvé karantény. Ovšem jedna ze zachráněných rodinných známých, paní Komínková, si tyfus již v sobě nesla a brzy zemřela. Všem třem dcerám se dařilo a se svými partnery z doby předválečné, hned v červnu 1945, uzavřely sňatky, a postupně měly, navzdory ideologii německé říše, potomky. Ve třetí generaci jich žije šest a ve čtvrté generaci dokonce devět.

V oficiální den 80. výročí ukončení války jsem zamířil na Václavské náměstí na koncert, výstavu vojenských vozidel z doby, kdy automobily byly velice jednoduché a všechno se na nich dalo opravovat ručně, a na výstavu příběhů zachycených Pamětí národa.

A zde jsem neočekávaně našel panel, připomínající našeho kamaráda z obce Ing. Jiřího Munka a jeho válečný

příběh. Ofotil jsem zveřejněné záběry a text, a hned to odpoledne jsem mu šel na Hagibor říct, že je jeho příběh na výstavě připomínán. Zastihl jsem ho v hospůdce na jeho oblíbeném pivu a on byl z té zprávy viditelně potěšen. A na fotce své třídy se hned poznal, je to ten ležící kluk vlevo.

F. Tomášek

Hudba jako ozvěna bolesti i naděje: Tři koncerty izraelsko-českého tria *Shetrit, Lovett, Sedlák* přinesly do Česka empatii i silnou výpověď

Trio Shetrit, Lovett, Sedlák během květnových koncertů v České Lípě, Brně a Praze ukázalo, že hudba může být víc než jen uměleckým výkonem. V jejich podání se stala formou sdílení, jazykem porozumění a emocí – odpovědí na svět, který se stále potýká s nejistotou, bolestí i touhou po naději.

Společný projekt izraelského bubeníka **Yogeva Shetrita**, pianisty **Eyala Lovetta** a českého kontrabasisty **Jana Sedláka** vznikl v čase hlubokého ořesu – krátce po událostech 7. října 2023. Jejich původní setkání u nahrávání Lovettova alba *Where Do We Go from Here?* dalo vzniknout citlivému hudebnímu materiálu, který pojmenovával temnotu, ale zároveň hledal východisko. Letos se formace rozhodla pro nový název – **Shetrit, Lovett a Sedlák** – jako symbol rovného dialogu a otevřenějšího hudebního směru.

„Hrát s dobrými přáteli přináší na pódium úžasnou energii a já si opravdu užívám dynamiku, kterou spolu máme. Byl to zábavný a smysluplný zážitek,“ říká Shetrit.

Každý ze tří koncertů měl jedinečný charakter. V České Lípě vystoupili Lovett se Sedlákem v komorním duu, ke kterému se nakonec spontánně přidal i Shetrit. „Yogev přiletěl o den dříve a Eyal dorazil s šestihodinovým zpožděním – rovnou z letiště jsme jeli do klubu U Bílého Černocho,“ vzpomíná Sedlák. „Bez zkoušky, se zpožděním, ale s o to větší intenzitou. Hráli jsme nový repertoár úplně poprvé – naprosto syrově, akusticky, a velmi upřímně.“

Druhý koncert v brněnském klubu **U kouřícího králíka** byl podle Sedláka „jako návrat do punkového podhoubí“. „Je to místo, kde se setkávají generace, kde žije otevřená hudební komunita. Nejen jazzový underground, ale skutečný kulturní prostor, který dává smysl.“

Závěrečná pražská zastávka v **Jazz Docku** pak připomněla počátky projektu, tedy Lovettovo album. „Hrát v Jazz Docku je výjimečné. Klub má světovou úroveň, úžasný tým i atmosféru. Je to místo, které staví českou scénu na mezinárodní mapu,“ dodává Sedlák.

Lovett s nadšením popisuje nejen koncertní atmosféru, ale i propojení s publikem: „Měl jsem pocit, že naše hudba skutečně oslovuje lidi a zanechává v nich dojem. Je to výjimečné privilegium hrát skvělou hudbu s blízkými přáteli – a myslím, že publikum mohlo cítit naše pouto a přátelství.“

Hudba tria osciluje mezi jazzem, středomořskou tradicí, improvizací i lyrickou kompozicí. Ve svých skladbách – ať už jde o Lovettovy křehké kompozice nebo Shetritovu spirituální „Prayer for Healing“ – nezapomíná na svět, který je bolestný a složitý. Ale zároveň ukazuje, že právě hudba může být místem, kde se setkáváme bez předsudků, kde se naslouchá, sdílí i znovu nadechuje.

Jak řekl Shetrit: „Jsem otevřený všemu, co mě může posunout dál. Rád poslouchám tradiční hudbu z Kyrgyzstánu, Uzbekistánu, Kazachstánu – každá kultura má svůj poklad.“ Stejnou otevřenost přivezli do České republiky – a české publikum jim ji s nadšením a vděčností vrátilo.

Yogev Shetrit. Skladatel, bubeník a perkusista, který ve své tvorbě propojuje prvky středomořské, severoafrické a izraelské hudby s jazzem. Vystupoval na festivalech a pódii po celém světě – v Asii, Evropě i USA. Vystudoval prestižní **Drummers Collective** v New Yorku a je známý svou precizností, hudební citlivostí a originálním kompozičním jazykem. V roce 2024 vydal singl *Way of Tradition*, který zachycuje jeho vztah k hudebním kořenům.

Eyal Lovett. Pianista a skladatel, původem z Izraele, působící v Dánsku. Absolvent **The New School for Jazz and Contemporary Music** v New Yorku. Je nositelem ocenění **Umělec roku** (Jazzy Berlin) a **Absolutní vítěz Jazz Wings Warszawa**. Vydal několik autorských alb a je považován za výraznou postavu evropského jazzového dění. Jeho hudba je lyrická, introspektivní a reflektuje hluboké osobní i společenské prožitky.

Jan Sedlák. Český kontrabasista, kapelník mezinárodního projektu **The Collective Abroad**. Vystudoval hudbu na **The Royal Academy of Music** v Dánsku, kde žije již třináct let. Je aktivní na evropské jazzové scéně, vystupuje s různými formacemi včetně **Kirill Yakovlev Trio**. Sedlák vnáší do hudby důraz na melodii, strukturu i jemné napětí mezi improvizací a kompozicí.

Anna Mašatová

Eyal Lovett

Jan Sedlák

Yogev Shetrit

Výtvarné práce studentů oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: První věc, kterou udělám po válce, bude...

Adéla Hromadová: Miluju motýly – vidím obraz dědečkovy zahrady, suchá jehla – kolorovaná, 9 let, Základní škola Vsetín, Ohrada 1876 (1. kategorie, 4. místo)

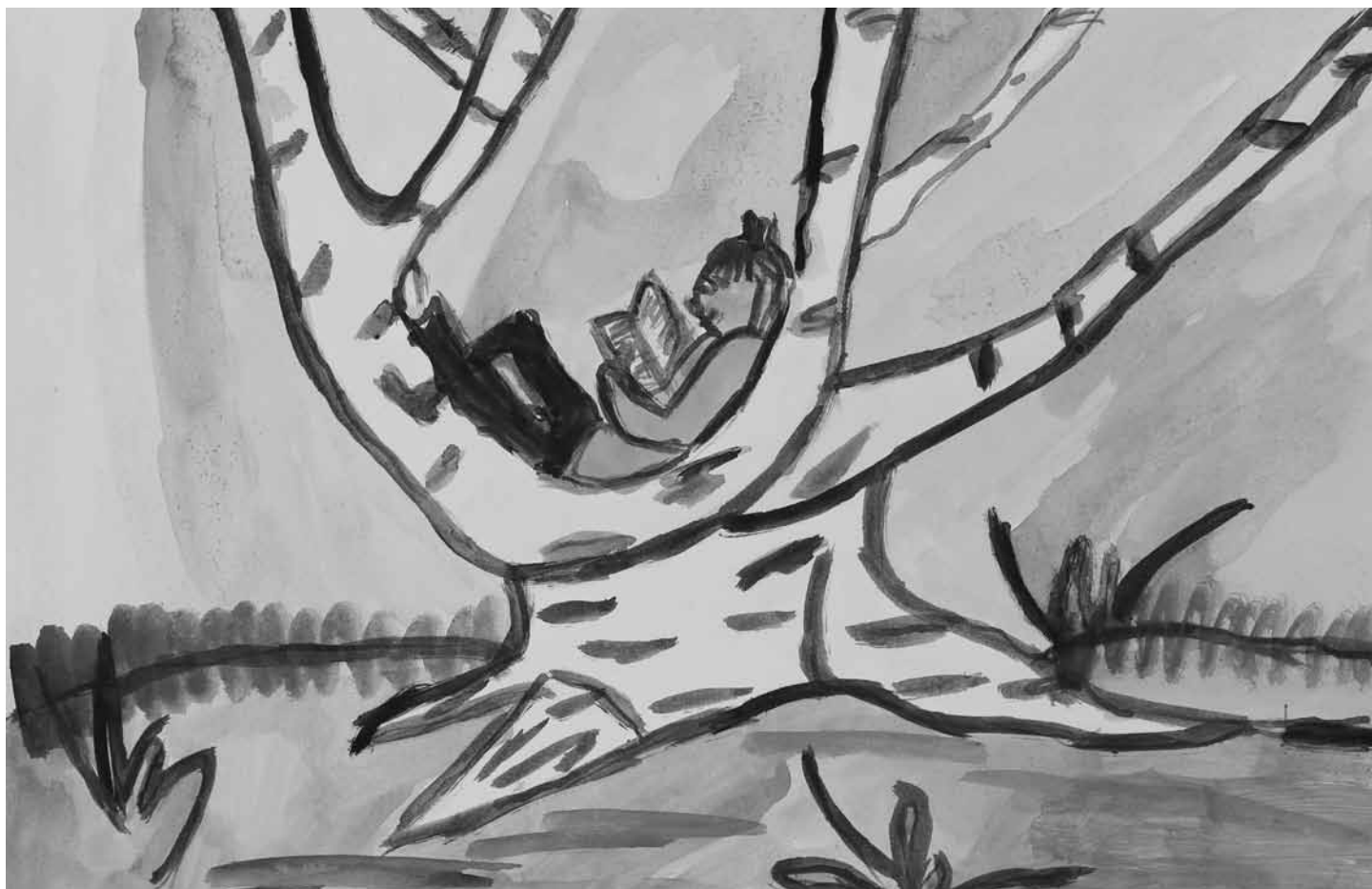
Milan Olah: To je krása, vymývaná technika, 10 let, ZŠ a MŠ Chrášťany (1. kategorie, 4. místo)

Matyáš Abramcov: Jsem doma, kolorovaná kresba, 7 let, ZŠ a MŠ Chrášťany (1. kategorie, 6. místo)

Matyáš Minařík: Konečně doma, kolorovaná kresby, 7 let, ZŠ a MŠ Chrášťany (1. kategorie, 5. místo)

Lukáš Jelínek: Už mohu číst, kolorovaná kresby, 7 let, ZŠ a MŠ Chrášťany (1. kategorie, 6. místo)

Gido – portrét skladatele

místran, foto Michal Dědič

Poslední dva projekty jarní části festivalu Věčná naděje tvořila dvě představení. V pátek 14. března, v celkem většině diváků neznámém divadelním sále *Venuše ve Švehlovce*, proběhlo divadelní představení „Gido – portrét skladatele“. Šlo o znovunastudování divadelního představení z roku 2019.

Divadelní prostor *Venuše ve Švehlovce* na Žižkově je součástí Švehlovy koleje. Budova byla postavena v letech 1923–1925 a byla pojmenována po Antonínu Švehlovi, významnému politikovi a předsedovi vlády v období 1. republiky.

Gideon Klein se narodil v prosinci 1919 v Přerově do moravské židovské rodiny. Díky velkému hudebnímu talentu studoval hru na klavír a věnoval se i kariéře skladatele. V Terezíně se setkal s hudebními umělci zvučných jmen – s Pavlem Haasem, Hansem Krásou, Viktorem Ullmannem.

Gideon Klein byl nejen klavíristou, ale i skladatelem klasické a jazzové hudby a neúnavným organizátorem kulturního života v terezínském ghettu.

Jeho život tragicky skončil v lednu 1945 v koncentračním táboře Füstengrube, kam byl deportován z Osvětimi. Gideonova matka Ilona Kleinová nepřežila Osvětim, zemřela v roce 1944. Jediným přeživším členem rodiny byla jeho sestra

Eliška (Líza, 1912–1999), která se po válce starala o propagaci díla Gideona Kleina.

V divadelní hře o životě a díle Gideona Kleina uslyšel divák živě nejen jeho díla, ale i hudbu Wolfganga Amadea Mozarta, Leoše Janáčka a Paula Hindemitha v podání smyčcového kvarteta fama Q. Kromě hlavní postavy (v podání Michaela Goldschmida), vystoupila Gideonova matka Ilona (v podání Lenky Zbrankové) a jeho sestra Líza (v podání Jessicy Bechyňové). Režie představení se ujala Monika Hliněnská, autorem hry je David Fligg.

Wiener Klavierquartett na Novoměstské radnici

A posledním koncertem bylo pak vystoupení skupiny hudebníků – Wiener Klavierquartett, který původně vystupoval na evropských hudebních scénách jako Stratos Quartett. Kvartet získal řadu prestižních ocenění.

Ve čtvrtek 20. března vystoupil Wiener Klavierquartett na Novoměstské radnici ve složení: Katharina Engelbrecht (housle), Magdalena Eber (viola), Jan Ryska (violoncello) a Maximilian Flieder (klavír). Během večera zazněly dvě fascinující skladby – Brahmsův *Klavírní kvartet č. 3 c moll* a Dvořákův *Klavírní kvartet č. 2 Es dur*. Tento koncert byl replikou programu, který Gideon Klein předvedl se svými spoluvězni v terezínském ghettu. Vystoupení v prostředí terezínského ghetta bylo nejen fascinujícím hudebním zážitkem v místě, kde nebylo pro umělecké múzy ideální prostředí, přesto, nebo právě proto se jim tam dařilo. Umění v Terezíně nejen zpříjemňovalo pobyt vězněným, ale bylo i určitým projevem vzdoru.

Koncert ve Velkém sále Novoměstské radnice se konal pod záštitou velvyslankyně Rakouska v České republice J. E. Bettiny Kirnbauer a ve spolupráci s Rakouským kulturním fórem v Praze.

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Prohlášení FŽO k situaci na některých akademických pracovištích

Federace židovských obcí v České republice (FŽO) v posledních měsících s velkým znepokojením sleduje latentní i otevřené šíření antisemitismu na českých vysokých školách, univerzitách a ve vědeckých institucích.

Po bezprecedentním teroristickém útoku 7. října 2023 a následném válečném konfliktu na Blízkém východě jsme svědky dramatického nárůstu protizidovské nenávisti. Trend normalizace antisemitismu nebezpečně akceleruje.

Protiizraelský aktivismus, který na Stát Izrael uplatňuje dvojí standardy, není ve skutečnosti ničím jiným než antisemitismem. Delegitimizace a demonizace Izraele ve vztahu k blízkovýchodním reáliím navíc jen replikuje dřívější sovětskou propagandu: interpretace sionismu jako rasistické, fašistické, osadnicko-koloniální a imperialistické ideologie byla zformulována po šestidenní válce v roce 1967.

Prvním organizovaným hlasem tohoto narativu v akademickém prostředí se stalo několik anonymních skupin převážně na sociálních sítích. V sofistikovanější a současně institucionalizované podobě vykresluje předsudečný obraz Izraele tzv. Iniciativa za kritickou akademii (IZKA). Její odpůrci z řad akademiků jsou terčem skandalizace a ostrakizace. Místo otevřeného, fakty podepřeného a svobodného diskuse se objevují systematické pokusy o jejich umlčení.

Varujeme také před výzvami k bojkotu izraelských vysokých škol, univerzit a výzkumných institucí. Vylučování, vyčleňování či izolace jsou důvěrně známými fenomény dějin protizidovské nenávisti. Omezování akademické spolupráce ohrožuje postavení a rozvoj české vědy a výzkumu, a může mít tak negativní dopad na celou českou společnost. Akademický antisemitismus tak zdaleka nepostihuje jen židovské studenty, pedagogy a akademiky, ale týká se široké veřejnosti.

FŽO vyzývá ke striktnímu dodržování akademických práv a svobod, které však za žádných okolností nesmí být záminkou pro legitimizaci protizidovské nenávisti.

Předsednictvo Terezínské iniciativy s prohlášením FŽO naprosto souhlasí a připojuje se k němu.

Společná oslava

V pátek 14. března přišlo ke mně 10 židovských dívek z USA, Brazílie a z Francie oslavit společně Purim. Děvčata také zajímalo, jak bylo možné přežít tak intenzivní pronásledování Židů bez dokladů v protektorátu a ve fašistickém Slovenském státě.

Promítla jsem jim krátký animovaný film *Nenastoupili*, kde je stručně popsán příběh naší rodiny. Ta se zachránila díky sérii zázraků. To nelze jinak hodnotit. Rodiče, odbojáři, se dvěma malými dětmi utekli z Prahy na území Maďarska a Slovenska bez platných dokumentů.

Tlumočila nám moje neteř a ukrajinský imigrant.

Eva Benešová

Setkání s mladými zájemci

M. Stránský, text i foto

V úterý 25. března uspořádalo předsednictvo Terezínské iniciativy schůzku, kterou svolala tajemnice Daniela Příkrylová a na níž jménem PTI pozvala 3. a 4. generaci členů TI. Schůzky se zúčastnili nakonec jen příbuzní Daniely Příkrylové (syn, dcera a vnučka), Pavlína Šulcová, ředitelka Centra paměti a dialogu Bubny, a Michal Stránský.

Na schůzce se jednalo o možnostech spolupráce mladých lidí s předsednictvem TI a vůbec o možném zapojení do případné další činnosti Terezínské iniciativy až členy 2. generace opustí síly a dojde k předání pomyslného „žezla“ do rukou mladších generací.

Věříme, že bude u mladších členů skutečný zájem a činnost našeho spolku bude dále pokračovat a že naši současnou práci převzmou příští generace (naše děti a naši vnuci).

„Vlaky paměti“ do nacistických koncentráků

Italská Poslanecká sněmovna jednomyslně schválila návrh zákona o financování „vzpomínkových výletů“ do nacistických koncentračních táborů pro studenty středních škol.

Návrh zákona se nyní vrací do horní komory italského parlamentu k technické opravě, po níž dostane zelenou. Ve fondu, který je přidělen ministerstvu školství a zásluh, jsou pro roky 2025, 2026 a 2027 vyčleněny 2 miliony eur ročně. Cílem je podporovat a realizovat „iniciativy, které podporují historické znalosti a občanské povědomí nových generací, aby mohly pochopit utrpení způsobené židovskému národu a deportovaným v nacistických táborech během šoa“, uvádí se v návrhu zákona.

Unie italských židovských obcí (UCEI) ocenila jednomyslnost parlamentu a označila ji za „projev velké odpovědnosti“, přičemž si přeje, aby stejné jednomyslnosti bylo dosaženo i v dalších zásadních otázkách souvisejících s antisemitismem a přeručováním současnosti. UCEI poděkovala ministru školství Giuseppe Valditarovi a ministryni sportu a mládeže Andree Abodiové.

„Výlety paměti“, známé také jako „vlaky paměti“, každoročně vozí stovky italských středoškoláků do nacistických vyhlašovacích táborů a vzdělávají je o holocaustu.

Výlety jsou důležitou součástí národní strategie proti antisemitismu, kterou nedávno schválila vláda, uvedla UCEI.

Kdo znal Františka Rindlera?

Obracím se na čtenáře Terezínské iniciativy s následující prosbou. Snažím se dohledat nějaké podrobnosti ze života Františka Rindlera, narozeného 28. 12. 1891 v Benešově u Prahy, který zahynul 14. 7. 1942 v koncentračním táboře Majdanek. Na jeho jméno jsem narazil při sestavování rodokmenu, pravděpodobně jde o mého dědečka z matčiny strany.

Předem děkuji za jakoukoliv zprávu.

Vladimír Grygar Scarabelli, 605 512 221,
e-mail: grygar.varhany@seznam.cz

David Shorf: Šekelí léta Ostravák v zemi zaslíbené

Sex, vztahy a hledání svobody v devadesátkovém Izraeli

Co v 90. letech vedlo mladého ostravského Žida k tomu, aby se přestěhoval do Izraele? David Shorf vzpomíná, jak v Zemi zaslíbené poznával místní kulturu, hledal sebe sama, obrážel bary a balil holky. Co fungovalo (a co ne) na číšnici jemenského původu, irácko-ruskou bubenici, brazilskou sexbombu nebo doktorku filozofie z Buenos Aires? Proč vzal nejhorší brigády v dějinách lidstva? Ale hlavně: Proč je vše v Izraeli „tak trochu Západ, a tak trochu Orient“? To zjistíte v knize, která stojí za všechny šekely.

Nakladatelství nastole, vychází v květnu 2025 (i jako e-kniha a audiokniha), 399 Kč.

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.
Redakční rada: Olga Kolárová, Michal Stránský.

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.
Číslo 126 vyšlo v květnu 2025.

MK ČR E 10779